

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Kaitseministeerium
info@kaitseministeerium.ee

Teie 27.04.2026

Meie 05.05.2026

nr 5-1/26/11, KAM/26-
0416/-2K
nr 8-2/2776

Kaitseväe korralduse seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (lahinguvalve) kooskõlastamine

Lugupeetud minister

Kaitseministeerium on saatnud Justiits- ja Digiministeeriumile kooskõlastamiseks Kaitseväe korralduse seaduse (KKS) muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (lahinguvalve). Justiits- ja Digiministeerium kooskõlastab eelnõu järgmiste märkustega.

1. Eelnõule on koostatud lahinguvalve teemat puudutav põhjalik põhiseaduspärasuse analüüs, kuid endiselt jääb üles küsimus, kas ajateenijate sõjaväelise väljaõppe (ajateenistuse üldine eesmärk kaitseväeteenistuse seaduse (KVTS) § 5 lg 2) osaks saab olla riigi ees seisvate reaalsete ohuolukordade igapäevane lahendamine avaliku võimu teostamise volitustega.

Mõistame, et Kaitseväe osade ülesannete raames võib see olla põhjendatud, nt droonitõrjes (olemas vahendid ja antud vajalik väljaõpe jne), samas on lahinguvalve mõiste sedavõrd lai (hõlmab eelnõu kohaselt KKS § 3 punktides 1, 2, 4⁶, 4¹⁰ nimetatud ülesandeid ning KVTS-i muudatuse kohaselt ka Kaitseväe edasilükkamatut pädevust), et tekib küsimus, kas nende Kaitseväe ülesannete, mida kehtiva õiguse kohaselt täidavad tegevväelased koos vastavate volitustega, täitmine just ajateenijate toel on riigi vaates põhjendatud lahendus. Arvestada tuleb, et ajateenistus ei ole vabatahtlik (erinevalt nt abipolitseinikuks olemisest), vaid riigi poolt seatud riigikaitsekohustuse täitmine. Eelnõu kohaselt võib ajateenijaid nn lahinguvalve ülesande (lahinguvalve kehtestamise üle otsustab Kaitseväe juhataja) täitmise raames rakendada rahuajal nii riigi sõjalisel kaitsmisel, s.t enne kui riigikaitse seaduse kohast kõrgendatud kaitsevalmidust või põhiseaduse kohast erakorralist seisukorda või sõjaseisukorda oleks välja kuulutatud, kui ka kollektiivses enesekaitse operatsioonis osalemisel ja näiteks riigikaitseobjekti vastase ründe tõrjumisel.

Eesmärk on arusaadav, kuid see oluline põhimõtteline muudatus vajab laiemat debatti. Meie hinnangul ei ole õige, et seda eelnõu menetletakse lühikese tähtajaga kiirkorras. Täna mõistetakse ajateenistust siiski noorte n-õ väljaõppe kohana, mitte koosseisuna, kes nn eesliinil ründeid tõrjuvad.

2. Teine põhimõtteline küsimus on, et eelnõusse on lisatud I kooskõlastusringi järgselt erakorralise seisukorra ajal korraldatava lisaõppekogunemise erisus, millega laiendatakse märkimisväärselt lisaõppekogunemise eesmärki. Eelnõu kohaselt saaks erakorralise

seisukorra ajal lisaõppekogunemist korraldada ka nn Politsei- ja Piirivalveameti ülesannete täitmiseks, s.t reservväelased kutsutakse Kaitseväe lisaõppekogunemisele selleks, et lahendada riigis reaalsed ohuolukorda, mitte n-ö Kaitseväe õppusele.

Säte eelnõus:

KVTS paragrahvi 69 täiendatakse lõikega 3³ järgmises sõnastuses: „(3³) Erakorralise seisukorra ajal võib käesoleva paragrahvi lõikes 3¹ nimetatud lisaõppekogunemist korraldada ka Kaitseväe kaasamise eesmärgil järgmiste ülesannete täitmise: 1) vägivallaga seotud massilise korratuse tõkestamine; 2) riigipiiri või ajutise kontrolljoone ebaseadusliku ületamise ennetamine ning tõkestamine korrakaitseseaduses sätestatud korras; 3) avaliku võimu organi ja riigikaitseobjekti vastu suunatud ründe ärahoidmine ja tõkestamine; 4) karistusseadustiku §-is 246 nimetatud kuriteo ennetamine või tõkestamine.“

Ka see muudatus on sedavõrd põhimõttelise ja laia mõjuga, et vajaks eelnõu seletuskirjas põhiseaduspärasuse hindamist (mh arvestades, et PS § 124 kohaselt on kodaniku kohustus osa võtta riigikaitsest seaduses ettenähtud alustel ja korras). Näiteks on küsimus, kas reservväelaste poolt lisaõppekogunemise raames kõnesolevate ülesannete täitmine mahub sinna alla.

3. Avaliku võimu volitused on kehtiva õiguse järgi antud ametnikele. Nüüd tehakse (taaskord) erand sellest üldisest loogikast ja nähakse ette, et ajateenistusse asunud noored saavad avaliku võimu teostamise volitused. Mõistetav on eesmärk tagada Eesti riigis julgeolek ja soov selleks rakendada kõikvõimalikke meetmeid, kuid veelkord tuleks kaaluda, kas kohustuslikus korras ajateenistusse võetud noored inimesed peaksid olema need, kes sellist ülesannet täidavad. Eriti rahuajal. See tähendab seda, et sisuliselt igas olukorras võidakse just neid selleks ülesandeks kasutada. Seega nad võivad kasutada jõudu, vahetut sündi – võivad ise selle käigus saada vigasid/surma, samuti tappa lahinguvalve olukorras, kui näiteks sundpeatatakse sõidukit vms. Seletuskirjas on öeldud, et ajateenijad läbivad väljaõppe ja see kõik on kasulik ka praktika saamiseks. Lisaks on jõu kasutamine lubatud vaid ülema käsul ja piiratud on ka olukorrad, millal seda kasutada tohib. Vaatamata neile selgitustele ja üllale eesmärgile, on oluline silmas pidada, et tegemist on olulise muudatusega kehtivas õiguskorras, mida tuleb põhjalikult kaaluda.

4. **Eelnõu § 1 p 1** – eelnõuga lisatava § 4¹ lg 2 loetleb ülesanded, mida Kaitsevägi lahinguvalves täita saab. Säte ei hõlma Kaitseväe edasilükkamatut pädevust (s.t puudub viide KKS §-le 3¹). Samas lubab KVTSi plaanitud muudatus (eelnõu § 2 p 3) anda ajateenijale ja reservväelasele mh ka Kaitseväe edasilükkamatusest pädevusest tulenevaid ülesandeid. Seejuures seab KVTS § 6¹ lg 1 sätte just lahinguvalve olukorraga, sest teeb otsese viite KKS §-le 4¹.

Palume viia sätted omavahel kooskõlla nii, et lahinguvalves täidetavad Kaitseväe ülesanded ja ajateenijate ning reservväelaste kaasamise alused kattuksid.

5. **Eelnõu § 1 p 5 (eelnõuga KKS lisatava § 49¹ lg 3)** – säte annab aluse vahetu sunni kasutamiseks lahinguvalve olukorras juhul, kui ajateenija ja reservväelane on kaasatud riigikaitseobjekti vastase ründe, riigipiiri või ajutise kontrolljoone ebaseadusliku ületamise tõkestamisse.

Palume kaaluda, kas säte on vajalik. Viidatud alusel saab Kaitsevägi kaasata KKS § 3 lg 1¹ p 1 alusel. Seejuures annab lg 1 sel alusel kaasamisel Kaitseväele õiguse kohaldada politseile omast vahetut sündi korrakaitseseaduse (KorS) alustel ja korras. Seega kordab lisatav säte juba olemasolevat.

6. **Eelnõu § 2 p 3 (lisatava § 6¹ lg 1)** – lisaks eelpool toodud märkusele edasilükkamatu pädevuse kohta, tekitab sättes küsimust kõrgendatud ohu ja ründe tõrjumine. Seletuskiri ei ava, kas tegemist on lisatingimustega, mida tuleb arvestada ajateenijate ja reservväelaste kasutamisel edasilükkamatu pädevuse täitmiseks (lahinguvalves olijaid saab edasilükkamatu pädevuse täitmiseks kaasata vaid juhul, kui tegemist on kõrgendatud ohu või ründe tõrjumisega) või on see omaette alus lahinguvalves olijate kaasamiseks Kaitseväe ülesannete täitmiseks.

Palume seda tingimust seletuskirjas avada ja vastavalt täpsustada ka eelnõu sätte sõnastust. Kui tegemist on edasilükkamatu pädevuse täiendava tingimusega, on sättes ülevõtte eraldada edasilükkamatut pädevust ja lisatingimust sidesõnaga „või“.

7. Eelnõu esimeses versioonis võis kaitseväge korralduse seadusesse kavandatava § 49¹ lõike 3 kohaselt lahinguvalves olev kaitseväelane kohaldada vahetut sündi korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras ka juhul, kui ta on kaasatud riigikaitseobjektivastase ründe, riigipiiri või ajutise kontrolljoone ebaseadusliku ületamise ning kuritegude ennetamisse ja tõkestamisse.

Kooskõlastamiseks esitatud uues versioonis on kuritegude ennetamise ning tõkestamise osas loobutud:

(3) Lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud juhtudele võib lahinguvalves osalev kaitseväelane kohaldada vahetut sündi korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras ka juhul, kui ta on kaasatud riigikaitseobjektivastase ründe, riigipiiri või ajutise kontrolljoone ebaseadusliku ületamise tõkestamisse.

Seletuskirjas (lk 11) räägitakse jätkuvalt kuritegude ennetamisest ja tõkestamisest:

Eelnõukohases KKS § 491 lõikes 3 sätestatakse, et lahinguvalves osaleval kaitseväelasel on õigus kohaldada vahetut sündi KorS-i alusel ja korras, kui ta on kaasatud riigikaitseobjektivastase ründe, riigipiiri või ajutise kontrolljoone ebaseadusliku ületamise ning kuritegude ennetamisse ja tõkestamisse.

Palume viia eelnõu ja seletuskiri omavahel kooskõlla.

8. Paragrahv 49¹ lõige 4 räägib mehitamata süsteemi peatamisest. Viidatakse õigusele kasutada erivahendit või relva korrakaitseaduses (KorS) sätestatud alusel ja korras.

KorS ei räägi mehitamata süsteemide peatamisest. Seletuskirjas (lk 12) märgitakse, et arvestama peab seaduses sätestatud erisusi mehitamata süsteemi peatuma sundimiseks ning kui mehitamata süsteem tekitab vahetu kõrgendatud ohu. Aga millisest seadusest on jutt? Lõike 5 selgitustes viidatakse lennundusseadusele. Lennundusseaduses ei ole terminit „mehitamata süsteem“, on mõiste „mehitamata õhusõiduk“.

Kui eelnõuga võetakse kasutusele uus termin, siis tuleb seda ka seletuskirjas punktis 4 (eelnõu terminoloogia) eraldi välja tuua.

9. Eelnõusse viimati tehtud täienduste tõttu palume vastavalt täiendada ka seletuskirja sisukokkuvõtet ning eesmärgi osa, et lisada sinna reservväelaste kaasamine Politsei- ja Piirivalveameti tegevuste toetamiseks erakorralise seisukorra ajal, juhul kui Politsei- ja Piirivalveameti enda ressursid on selleks ebapiisavad või ammendunud.
10. Palume arvestada ka käesoleva kirja lisades esitatud eelnõu ja seletuskirja failis jäljega tehtud normitehniliste ja keelemärkustega.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Lisad:

1. Eelnõu fail Justiits- ja Digiministeeriumi märkustega

2. Seletuskirja fail Justiits- ja Digiministeeriumi märkustega

Markus Ühtigi 51914873
Markus.Yhtigi@justdigi.ee

Einar Hillep
Mari Käbi
Signe Reinsalu
Monika Tappo
Joel Kook
Inge Mehide